

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ

ІНДИВІДУАЛЬНА ПОДАТКОВА КОНСУЛЬТАЦІЯ
від 24.11.2023 р. № 4328/ІПК/99-00-21-03-02 ІПК

**Щодо нарахування податкових зобов'язань у разі отримання помилково
перерахованих коштів**

Державна податкова служба України розглянула звернення щодо нарахування податкових зобов'язань у разі отримання помилково перерахованих коштів та, керуючись статтею 52 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), повідомляє.

Як зазначено у зверненні, Товариство до 01.10.2023 здійснювало операції з розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи на підставі відповідної ліцензії, а із зазначеної дати дію ліцензії було зупинено.

Товариством було надіслано споживачам листи про розірвання з 01.01.2023 типового договору на постачання вищезазначених послуг. Однак окремі споживачі після зазначеної дати помилково перераховують Товариству кошти в рахунок попередньої оплати послуг, які поставлятися Товариством не будуть.

Товариство просить надати індивідуальну податкову консультацію щодо необхідності нарахування податкових зобов'язань при отриманні таких помилково перерахованих коштів.

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, регулюються нормами ПКУ (пункт 1.1 статті 1 ПКУ).

Статтею 5 ПКУ визначено, що поняття, правила та положення, установлені ПКУ та законами з питань митної справи, застосовуються виключно для регулювання відносин, передбачених статтею 1 ПКУ.

У разі якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням ПКУ, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення ПКУ.

Інші терміни, що застосовуються у ПКУ і не визначаються ним, використовуються у значенні, встановленому іншими законами.

Основні засади господарювання в Україні визначено Господарським кодексом України (далі – ГКУ), який регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Відповідно до частин 1 та 2 статті 67 ГКУ відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів. Підприємства вільні у виборі предмета договору,

визначенні зобов'язань, інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України.

Статтею 1212 глави 83 Цивільного кодексу України визначено, що особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуто, згодом відпала.

Згідно з пунктами 42, 43, 44 частини першої статті 1 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX (далі – Закон № 1591), неналежна платіжна операція – платіжна операція, внаслідок якої з вини особи, яка не є ініціатором або надавачем платіжних послуг, здійснюється списання коштів з рахунку неналежного платника та/або зарахування коштів на рахунок неналежного отримувача чи видача йому коштів у готівковій формі.

Неналежний отримувач - особа, на рахунок якої без законних підстав зарахована сума платіжної операції або яка отримала суму платіжної операції в готівковій формі.
Неналежний платник - особа, з рахунку якої списано кошти без законних підстав (помилково або неправомірно).

Неналежний отримувач протягом трьох робочих днів з дати надходження повідомлення надавача платіжних послуг платника про виконання помилкової, неналежної або неакцептованої платіжної операції зобов'язаний ініціювати платіжну операцію на еквівалентну суму коштів, зараховану йому внаслідок помилкової, неналежної або неакцептованої платіжної операції, на користь такого надавача платіжних послуг (частина перша статті 88 Закону № 1591).

Пунктом 44.1 статті 44 ПКУ визначено, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством. Платникам податків забороняється формування показників податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами, що визначені абзацом першим пункту 44.1 статті 44 ПКУ.

Правові основи оподаткування ПДВ встановлено розділом V та підрозділом 2 розділу XX ПКУ.

Відповідно до підпунктів «а» і «б» пункту 185.1 статті 185 ПКУ об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів/послуг, місце постачання яких відповідно до статті 186 ПКУ розташоване на митній території України.

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі

постачання товарів/послуг за готівку - дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої - дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів - дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг - дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку (пункт 187.1 статті 187 ПКУ).

Пунктом 201.1 статті 201 ПКУ встановлено, що на дату виникнення податкових зобов'язань платник податку зобов'язаний скласти податкову накладну в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, кваліфікованого електронного підпису уповноваженої платником особа зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН) у встановлений ПКУ термін.

Податкова накладна складається на кожне повне або часткове постачання товарів/послуг, а також на суму коштів, що надійшли на рахунок у банку / небанківському надавачу платіжних послуг як попередня оплата (аванс) (пункт 201.7 статті 201 ПКУ).

Згідно з пунктом 192.1 статті 192 ПКУ якщо після постачання товарів/послуг здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи наступний за постачанням перегляд цін, перерахунок у випадках повернення товарів/послуг особі, яка їх надала, або при поверненні постачальником суми попередньої оплати товарів/послуг, суми податкових зобов'язань та податкового кредиту постачальника та отримувача підлягають відповідному коригуванню на підставі розрахунку коригування до податкової накладної, складеному в порядку, встановленому для податкових накладних, та зареєстрованому в ЄРПН.

Розрахунок коригування до податкової накладної складається також у випадку виправлення помилок, допущених при складанні податкової накладної, у тому числі не пов'язаних із зміною суми компенсації вартості товарів/послуг.

Розрахунок коригування, складений постачальником товарів/послуг до податкової накладної, яка складена на отримувача - платника податку, підлягає реєстрації в ЄРПН отримувачем (покупцем) товарів/послуг, якщо передбачається зменшення суми компенсації вартості товарів/послуг їх постачальнику, для чого постачальник надсилає складений розрахунок коригування отримувачу.

Отже, у випадку відсутності будь-яких договірних відносин на постачання товарів/послуг між платником податку, який отримав грошові кошти, і особою, що перерахувала такі кошти на рахунок платника податку, та при умові, що в рахунок отриманих коштів платником у подальшому не будуть постачатися товари/послуги, у платника, який отримав ці кошти, не виникає об'єкт оподаткування ПДВ внаслідок такого отримання, а грошові кошти, що помилково зараховані на банківський рахунок платника податку, не включаються до бази оподаткування ПДВ.

При цьому повернення платником податку таких грошових коштів особі, що їх перерахувала, здійснюється у встановлений чинним законодавством термін.

У іншому випадку, якщо платник податку отримав кошти (в тому числі помилково сплачені) від іншої особи, з якою у такого платника наявні договірні відносини на предмет постачання товарів/послуг, то на дату такого отримання платник зобов'язаний визначити податкові зобов'язання з ПДВ та скласти і зареєструвати в ЄРПН податкову накладну за такою операцією.

На дату повернення коштів відповідно до пункту 192.1 статті 192 ПКУ платник повинен скласти розрахунок коригування до податкової накладної та зменшити податкові зобов'язання після реєстрації такого розрахунку коригування в ЄРПН отримувачем коштів.

Відповідно до норм чинного законодавства (стаття 36 ПКУ) платники податку зобов'язані самостійно декларувати свої податкові зобов'язання та визначати сутність і відповідність здійснюваних ними операцій тим, які перераховані ПКУ.

Відповідно до пункту 52.2 статті 52 ПКУ податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію.